

VAI TRÒ CỦA GIÁO DỤC ÂM NHẠC ĐỐI VỚI NGƯỜI HỌC

Nguyễn Thị Lệ Quyên

Trung tâm Thực hành Dịch vụ Du lịch và Nghệ thuật, Đại học Hạ Long

Tóm tắt: Giáo dục âm nhạc giữ vai trò quan trọng trong quá trình phát triển toàn diện của người học, góp phần nuôi dưỡng cảm xúc, phát triển tư duy sáng tạo và hình thành các kỹ năng xã hội cần thiết. Trong bối cảnh đổi mới giáo dục theo định hướng phát triển phẩm chất và năng lực, âm nhạc không chỉ là môn nghệ thuật mang tính giải trí mà còn là công cụ giáo dục toàn diện. Bài báo tập trung phân tích các vai trò cốt lõi của giáo dục âm nhạc đối với người học, từ việc bồi dưỡng cảm xúc thẩm mỹ, phát triển năng lực nhận thức đến giáo dục đạo đức và hình thành nhân cách. Qua đó khẳng định sự cần thiết của việc tăng cường giáo dục âm nhạc trong nhà trường hiện nay.

Từ khóa: Giáo dục âm nhạc, năng lực thẩm mỹ, phát triển toàn diện, kỹ năng xã hội, giáo dục nghệ thuật.

THE ROLE OF MUSIC EDUCATION FOR LEARNERS

Abstract: Music education plays an important role in the comprehensive development of learners, contributing to the nurturing of emotions, the development of creative thinking and the formation of necessary social skills. In the context of educational innovation towards the development of qualities and abilities, music is not only an entertaining art but also a comprehensive educational tool. The article focuses on analyzing the core roles of music education for learners, from cultivating aesthetic emotions, developing cognitive abilities to moral education and personality formation. Thereby affirming the necessity of strengthening music education in schools today.

Keywords: Music education, aesthetic ability, comprehensive development, social skills, art education.

Nhận bài: 22/10/2025

Phản biện: 20/11/2025

Duyệt đăng: 24/11/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Âm nhạc là một loại hình nghệ thuật đặc biệt của nhân loại, có khả năng tác động mạnh mẽ đến cảm xúc, tư duy và hành vi của con người. Trong lịch sử giáo dục thế giới, từ thời Hy Lạp cổ đại đến giáo dục hiện đại, âm nhạc luôn được xem là một thành tố quan trọng trong quá trình bồi dưỡng trí tuệ và hoàn thiện nhân cách. Các nhà giáo dục như Aristotle, Pestalozzi hay Kodály đều nhấn mạnh rằng âm nhạc không chỉ làm giàu đời sống tinh thần mà còn góp phần phát triển toàn diện năng lực của người học. Những quan điểm này được nhiều nghiên cứu hiện đại xác nhận, cho thấy âm nhạc có mối quan hệ mật thiết với sự phát triển nhận thức, khả năng ngôn ngữ, trí nhớ, cảm xúc và kỹ năng xã hội.

Tại Việt Nam, giáo dục âm nhạc đã có mặt trong hệ thống giáo dục phổ thông từ nhiều thập kỷ qua, chủ yếu ở các bậc Tiểu học và Trung học cơ sở. Trong chương trình Giáo dục phổ thông 2018, môn Âm nhạc tiếp tục được xác định là một trong những môn học thuộc lĩnh vực giáo dục nghệ thuật, giữ vai trò quan trọng trong việc phát triển năng lực thẩm mỹ và bồi dưỡng cảm xúc cho học sinh. Điều này phản ánh nhận thức ngày càng rõ rệt của ngành giáo dục về tác động tích cực của âm nhạc đối với sự phát triển toàn diện của thế hệ trẻ. Tuy nhiên, trong thực tiễn, việc dạy và học âm

nhạc vẫn gặp không ít khó khăn như thời lượng hạn chế, điều kiện cơ sở vật chất chưa đồng bộ, năng lực giảng dạy của giáo viên còn không đồng đều và hoạt động trải nghiệm nghệ thuật chưa thực sự phong phú.

Trong bối cảnh đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục Việt Nam hiện nay, đặc biệt khi giáo dục hướng đến phát triển phẩm chất và năng lực người học, giáo dục âm nhạc càng trở nên thiết yếu. Không chỉ dừng lại ở việc cung cấp kiến thức về giai điệu, nhịp điệu hay kỹ năng biểu diễn, giáo dục âm nhạc còn mở ra không gian để học sinh trải nghiệm cảm xúc, sáng tạo nghệ thuật và tương tác xã hội. Những tác động tích cực của âm nhạc được khẳng định qua nhiều nghiên cứu quốc tế và trong nước, từ việc nâng cao khả năng nhận thức, tư duy, đến thúc đẩy sự đồng cảm, tinh thần hợp tác và khả năng giải tỏa cảm xúc – những yếu tố quan trọng của sức khỏe tinh thần học đường.

Bên cạnh đó, giáo dục âm nhạc còn có vai trò đặc biệt trong việc gìn giữ và lan tỏa bản sắc văn hóa dân tộc. Các tác phẩm dân ca, nhạc truyền thống, nhạc cách mạng hay những bài hát mang giá trị lịch sử giúp học sinh hiểu hơn về cội nguồn, nuôi dưỡng lòng tự hào dân tộc và hình thành ý thức bảo tồn di sản văn hóa. Điều này phù hợp với

nhệm vụ giáo dục công dân toàn cầu gắn với bản sắc văn hóa Việt Nam trong thời kỳ hội nhập quốc tế sâu rộng.

Thực tiễn giáo dục cũng cho thấy rằng âm nhạc có khả năng tạo dựng môi trường học tập tích cực, giảm áp lực học tập và tăng sự gắn kết giữa thầy và trò. Trong các hoạt động tập thể như hợp xướng, biểu diễn, giao lưu nghệ thuật, học sinh được rèn luyện tinh thần đoàn kết, kỹ năng giao tiếp và sự tự tin trước công chúng. Đồng thời, âm nhạc góp phần hình thành những phẩm chất nhân văn như lòng nhân ái, sự đồng cảm và trách nhiệm với cộng đồng.

Từ các phân tích trên có thể thấy rằng giáo dục âm nhạc giữ vai trò rất quan trọng và có tác động toàn diện đến người học. Việc nghiên cứu một cách hệ thống về vai trò của giáo dục âm nhạc đối với người học không chỉ có ý nghĩa lý luận mà còn mang ý nghĩa thực tiễn sâu sắc, góp phần định hướng đổi mới nội dung và phương pháp dạy học âm nhạc trong nhà trường Việt Nam. Đây cũng chính là lý do bài báo tập trung phân tích sâu các vai trò của giáo dục âm nhạc, từ đó khẳng định sự cần thiết của việc tăng cường chất lượng và hiệu quả của môn học này trong bối cảnh giáo dục hiện đại.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái quát về giáo dục âm nhạc trong nhà trường

Giáo dục âm nhạc trong nhà trường là một bộ phận quan trọng của giáo dục nghệ thuật, góp phần hình thành và phát triển toàn diện nhân cách người học. Khác với các môn học thuần túy truyền đạt kiến thức, giáo dục âm nhạc tác động chủ yếu thông qua cảm xúc, thẩm mỹ và trải nghiệm nghệ thuật, từ đó nuôi dưỡng tâm hồn, kích thích sự sáng tạo và nâng cao đời sống tinh thần cho học sinh. Trong chương trình giáo dục phổ thông hiện nay, môn Âm nhạc không chỉ trang bị cho học sinh những hiểu biết cơ bản về giai điệu, tiết tấu, nhạc cụ hay hát mà còn phát triển năng lực thẩm mỹ, năng lực cảm thụ âm nhạc và các phẩm chất nghệ thuật cần thiết.

Trong thực tiễn giáo dục Việt Nam, môn Âm nhạc được triển khai từ bậc Tiểu học tới Trung học cơ sở, hướng đến mục tiêu giúp học sinh tiếp cận và cảm nhận cái đẹp, đồng thời xây dựng những

giá trị tinh thần tích cực. Các hoạt động như hát tập thể, nghe nhạc, vận động theo nhạc, sáng tạo giai điệu hay trình diễn đều tạo ra môi trường giàu cảm xúc, giúp học sinh phát triển sự tự tin, khả năng biểu đạt và kỹ năng giao tiếp. Đây là những yếu tố quan trọng hỗ trợ quá trình phát triển nhân cách ở lứa tuổi học đường.

Bên cạnh đó, giáo dục âm nhạc còn đóng vai trò gìn giữ và lan tỏa các giá trị văn hóa dân tộc. Thông qua những bài hát truyền thống, dân ca, các tác phẩm âm nhạc dân gian và hiện đại, học sinh được tiếp xúc với bản sắc văn hóa Việt Nam, hiểu sâu sắc hơn về cội nguồn, lịch sử và tinh thần dân tộc. Điều này giúp củng cố lòng yêu nước, tình yêu quê hương và ý thức bảo tồn di sản văn hóa trong thế hệ trẻ.

Như vậy, giáo dục âm nhạc trong nhà trường không chỉ cung cấp tri thức nghệ thuật mà còn góp phần phát triển cảm xúc, tư duy, kỹ năng xã hội và bồi dưỡng những giá trị văn hóa – đạo đức cho học sinh. Đây chính là nền tảng quan trọng để giáo dục âm nhạc giữ vai trò thiết yếu trong quá trình đổi mới giáo dục và đào tạo con người toàn diện trong bối cảnh hiện nay.

2.2. Vai trò của giáo dục âm nhạc đối với người học

Giáo dục âm nhạc có ảnh hưởng rộng sâu đến sự phát triển toàn diện của người học, thể hiện trên nhiều phương diện từ cảm xúc, nhận thức, kỹ năng xã hội đến hình thành nhân cách. Trước hết, âm nhạc góp phần nuôi dưỡng đời sống cảm xúc và phát triển thẩm mỹ cho học sinh. Theo các nghiên cứu về tâm lý học âm nhạc, âm nhạc có khả năng kích hoạt những vùng não bộ liên quan đến cảm xúc và trí nhớ, giúp người học dễ dàng bộc lộ, điều chỉnh và làm giàu trạng thái cảm xúc của bản thân. Khi học sinh tham gia vào các hoạt động nghe, hát, vận động hoặc biểu diễn âm nhạc, các em có cơ hội tiếp xúc trực tiếp với cái đẹp, qua đó hình thành sự nhạy cảm thẩm mỹ, khơi gợi xúc cảm nghệ thuật và giảm thiểu căng thẳng trong học tập. Những trải nghiệm này không chỉ giúp các em ổn định tâm lý mà còn góp phần xây dựng sự tự tin và thái độ sống tích cực.

Bên cạnh tác động cảm xúc, giáo dục âm nhạc còn có vai trò quan trọng trong việc phát triển năng lực nhận thức và tư duy sáng tạo của người

học. Nhiều công trình khoa học đã chứng minh rằng quá trình học nhạc đòi hỏi sự vận hành đồng bộ của nhiều chức năng não bộ, từ ghi nhớ, phân tích đến vận động, nhờ đó cải thiện khả năng tập trung, trí nhớ ngắn hạn và dài hạn, đồng thời củng cố tư duy logic và khả năng suy luận. Khi học sinh phân tích giai điệu, tiết tấu, cấu trúc bài hát hoặc sáng tạo giai điệu mới, các em đang đồng thời rèn luyện tư duy phân tích – tổng hợp, tính linh hoạt và khả năng giải quyết vấn đề – những năng lực quan trọng trong học tập các môn khoa học khác. Âm nhạc cũng có mối liên hệ mật thiết với ngôn ngữ, giúp phát triển kỹ năng phát âm, nhịp điệu, ngữ điệu, từ đó hỗ trợ đáng kể cho việc nâng cao khả năng giao tiếp và sử dụng ngôn ngữ của học sinh.

Không chỉ dừng lại ở phương diện nhận thức, giáo dục âm nhạc còn góp phần quan trọng trong việc phát triển các kỹ năng xã hội và năng lực hợp tác của người học. Đặc trưng của hoạt động âm nhạc trong nhà trường là tính tập thể, thể hiện qua các hoạt động hợp xướng, hòa tấu, trình diễn nhóm hay tham gia câu lạc bộ âm nhạc. Trong quá trình luyện tập và biểu diễn, học sinh phải học cách lắng nghe, phối hợp nhịp nhàng và tôn trọng vai trò của các thành viên khác. Điều này tạo điều kiện để các em rèn luyện tinh thần trách nhiệm, khả năng giao tiếp, sự tự tin trước đám đông và kỹ năng làm việc nhóm – những phẩm chất mà chương trình giáo dục hiện đại đặc biệt coi trọng. Theo lý thuyết học tập xã hội, những hoạt động mang tính tương tác cao như âm nhạc có khả năng tăng cường năng lực thích ứng xã hội, góp phần hình thành hành vi tích cực và xây dựng môi trường học tập thân thiện.

Ngoài ra, âm nhạc còn có giá trị giáo dục đạo đức và văn hóa sâu sắc. Thông qua những tác phẩm mang giá trị lịch sử – văn hóa như dân ca, ca khúc truyền thống, nhạc cách mạng hay những bài hát giàu tính nhân văn, học sinh được bồi dưỡng lòng yêu nước, tinh thần tự hào dân tộc, ý thức gìn giữ di sản văn hóa và biết trân trọng những giá trị tốt đẹp trong cuộc sống. Các thông điệp về tình bạn, lòng nhân ái, sự sẻ chia hay tinh thần vượt khó được truyền tải qua âm nhạc một cách tự nhiên và dễ tiếp nhận, từ đó giúp giáo dục nhân cách và định hướng hành vi cho người học.

Như vậy, giáo dục âm nhạc không chỉ tác động tới cảm xúc hay năng lực nghệ thuật, mà còn có ảnh hưởng trực tiếp đến tư duy, kỹ năng xã hội và phẩm chất đạo đức của người học. Vai trò của âm nhạc vì thế mang tính toàn diện, góp phần xây dựng thể hệ học sinh có năng lực thẩm mỹ, tư duy sáng tạo, khả năng hợp tác và nhân cách tốt đẹp – những yêu cầu cốt lõi trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay.

2.3. Khuyến nghị

Để phát huy hiệu quả vai trò của giáo dục âm nhạc đối với người học, bài báo đề xuất một số khuyến nghị sau:

Thứ nhất, các cơ sở giáo dục cần tăng cường đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ dạy học âm nhạc như phòng học chuyên dụng, nhạc cụ, thiết bị âm thanh và phương tiện hỗ trợ hiện đại. Điều kiện dạy học đầy đủ sẽ tạo môi trường thuận lợi cho học sinh trải nghiệm và thực hành âm nhạc một cách hiệu quả.

Thứ hai, cần chú trọng bồi dưỡng, nâng cao trình độ chuyên môn và năng lực sư phạm âm nhạc cho giáo viên. Giáo viên không chỉ cần vững kiến thức chuyên ngành mà còn phải có kỹ năng tổ chức hoạt động, ứng dụng công nghệ trong dạy học và khơi gợi hứng thú học tập cho học sinh. Việc tổ chức các khóa tập huấn, bồi dưỡng thường xuyên là cần thiết.

Thứ ba, nhà trường cần đổi mới phương pháp dạy học âm nhạc theo hướng phát huy tính chủ động, sáng tạo của học sinh; tăng cường hoạt động trải nghiệm, biểu diễn, giao lưu nghệ thuật; khuyến khích học sinh tham gia các câu lạc bộ âm nhạc trong và ngoài trường. Điều này giúp học sinh tiếp cận âm nhạc một cách tự nhiên, hứng thú và mang tính ứng dụng cao.

Thứ tư, cần tăng cường tích hợp giáo dục văn hóa – lịch sử thông qua các tác phẩm âm nhạc dân tộc và truyền thống nhằm bồi dưỡng lòng yêu nước và ý thức gìn giữ bản sắc văn hóa cho học sinh. Đây là nhiệm vụ quan trọng nhằm gắn kết giáo dục âm nhạc với giáo dục giá trị sống.

Thứ năm, sự phối hợp giữa gia đình, nhà trường và cộng đồng cần được đẩy mạnh trong việc tổ chức các hoạt động âm nhạc. Gia đình và xã hội đóng vai trò tạo điều kiện và môi trường tiếp xúc âm nhạc phong phú, góp phần phát triển năng lực âm nhạc tự nhiên của người học.

III. KẾT LUẬN

Giáo dục âm nhạc đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển toàn diện của người học, không chỉ ở phương diện thẩm mỹ mà còn ở các khía cạnh cảm xúc, nhận thức, kỹ năng xã hội và hình thành nhân cách. Âm nhạc giúp nuôi dưỡng đời sống tinh thần phong phú, bồi dưỡng cảm xúc tích cực và phát triển thị hiếu thẩm mỹ của học sinh. Đồng thời, các hoạt động âm nhạc còn góp phần nâng cao năng lực tư duy, khả năng ghi nhớ, kỹ năng ngôn ngữ và tư duy sáng tạo. Thông qua các hình thức học tập mang tính tập thể như hát hợp xướng, hòa tấu hay trình diễn, học sinh phát triển kỹ năng giao tiếp, hợp tác và tinh thần trách nhiệm. Không

những vậy, các tác phẩm âm nhạc giàu giá trị văn hóa – lịch sử còn có tác dụng giáo dục đạo đức, hình thành phẩm chất nhân văn và nuôi dưỡng lòng yêu quê hương, đất nước.

Những tác động của giáo dục âm nhạc cho thấy rằng đây không chỉ là một môn học nghệ thuật đơn thuần mà là phương tiện quan trọng góp phần đào tạo những thế hệ học sinh có năng lực thẩm mỹ, trí tuệ sáng tạo, phẩm chất đạo đức và khả năng thích ứng với yêu cầu của xã hội hiện đại. Do đó, việc nâng cao chất lượng dạy học âm nhạc trong nhà trường là yêu cầu cấp thiết trong bối cảnh đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018). *Chương trình môn Âm nhạc – Chương trình Giáo dục phổ thông 2018*. Hà Nội.
- Đỗ Thị Minh Oanh (2020). “Giáo dục âm nhạc trong trường phổ thông: Thực trạng và giải pháp”. *Tạp chí Giáo dục*, số 471, tr. 12–15.
- Lê Anh Tuấn (2019). *Giáo dục âm nhạc trong nhà trường: Lý luận và thực tiễn*. Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.
- Nguyễn Thị Minh Phượng (2018). “Phát triển năng lực thẩm mỹ cho học sinh thông qua hoạt động giáo dục âm nhạc”. *Tạp chí Khoa học Giáo dục*, số 154, tr. 35–42.
- Phạm Thị Lan (2021). “Ảnh hưởng của giáo dục nghệ thuật đối với sự phát triển năng lực sáng tạo của học sinh”. *Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật*, số 520, tr. 44–48.